

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І
АРХІТЕКТУРИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ»

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
А. Михальченко
«14» грудня 2017 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для вступу на навчання
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
зі спеціальністю 051 «Економіка»

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри економіки та менеджменту
(протокол № 9 від 2 грудня 2017 р.)

Зав. кафедри І.В. Новикова

Київ- 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахових випробувань для здобуття освітнього рівня магістр за 051 «Економіка» (далі – Програма) є нормативним документом ВСП «ІІНО КНУБА», яка розроблено кафедрою економіки та менеджменту на основі освітньо-професійної програми підготовки «бакалавра». Програму розроблено з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів під час вступу на навчання за рівнем магістр за спеціальністю 051 «Економіка».

Мета фахових випробувань – перевірка теоретичної та практичної підготовки абітурієнтів на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і відбору серед абітурієнтів з метою навчання для здобуття освітнього рівня «магістр».

БЛОК «Економіка»

Тема 1. Теорії та моделі підприємств

Етимологічні аспекти навчальної дисципліни “Економіка підприємства”. Етимологічні аспекти терміну економіка: економіка, як наука; економіка як сфера господарської діяльності. Економічна система та її первинна ланка – підприємство. Економіка підприємства, як об’єкт господарювання та об’єкт наукового дослідження. Економічні закони. Система економічних законів. Предмет науки “Економіка підприємства”. Економічні потреби та економічні інтереси. Форми економічних інтересів людини-працівника та людини-власника. Доцільність вивчення курсу “Економіка підприємства” з точки зору економічної людини.

Механізм руху підприємницького (виробничого) капіталу в контексті створення та функціонування підприємства. Виробничі фактори та їх складові. Капітал, як інструмент здійснення виробничого процесу. Форми поділу капіталу: основний та оборотний; постійний та змінний; активні та пасивні елементи основного капіталу. Фізичний та моральний знос основного капіталу (їх різновиди). Масовий моральний знос основного капіталу. Рух капіталу та його основні форми (стадії): грошовий капітал, виробничий капітал, товарний капітал, формула руху капіталу, кругообіг капіталу. Схема формування та розподілу прибутку підприємства за різних організаційно-правових форм (акціонерні товариства, орендні підприємства, державні підприємства). Основні техніко-економічні показники (ТЕП) господарської діяльності підприємства.

Суспільний поділ праці в умовах ринкової економіки. Галузева структура промисловості України. Форми суспільного поділу праці та їх зміст. Промисловість, як результат загального поділу суспільної праці (визначення). Галузь промисловості (визначення). Різновиди галузей промисловості: господарська, чиста, комплексна. Класифікація галузей промисловості (визначення). Ознаки класифікації галузей. Структура промисловості (визначення). Види структур промислового виробництва: організаційна, територіальна, галузева. Показники, що характеризують галузеву структуру промисловості. Показники кількісного співвідношення галузей промисловості. Показники, що відображають структурні зрушення у промисловості. Показники, що характеризують міжгалузеві виробничі зв’язки. Міжгалузевий баланс: визначення та характеристика. Технологія (етапи) розробки міжгалузевого балансу.

Форми суспільної організації промислового виробництва. Форми раціональної організації суспільної праці: концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування, розміщення, конверсія і диверсифікація. Основні організаційні форми концентрації: концентрація спеціалізованого виробництва та способи її досягнення; концентрація комбінованого виробництва; організаційно-господарська концентрація. Оптимізація розміру підприємства. Фактори впливу на розмір підприємства. Мінімальний та максимальний розмір підприємства. Спеціалізація та кооперування:

економічний зміст спеціалізації та її форми; економічний зміст кооперування та її форми. Показники ефективності спеціалізації та кооперування: річна економія від зменшення собівартості продукції; економія поточних витрат в результаті спеціалізації; економія від розширення коопераційних зв'язків; термін окупності. Комбінування та його форми. Конверсія та її узагальнені пріоритети. Диверсифікація та її суть.

Базові та сучасні моделі розвитку підприємства: їх суть та характеристика. Роль підприємства та підприємця відповідно до класичної економічної теорії. Підприємство та підприємець в центрі кейнсіанської економічної теорії. Розгляд підприємства неокласичною теорією. Інституціональна концепція розгляду підприємства. Підприємницька модель підприємства. Концепція агентської моделі підприємства. Підприємство згідно «теорії виживання». Підприємство за інтеграційної концепції.

Характеристика внутрішніх і зовнішніх ключових змінних організації та їх роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства. Підприємство, як організаційна структура: визначення терміну “організація”, формальні і неформальні організації. Складні організації та їх спільні риси: ресурси; залежність від оточуючого середовища; горизонтальний та вертикальний розподіл праці; управління. Горизонтальний та вертикальний розподіл управлінської праці. Рівні управління (піраміда рівнів управління): керівники низової, середньої та вищої ланки управління. Внутрішнє середовище організації, його ситуаційні фактори (змінні) та їх характеристика: цілі, структура, задачі, технологія, люди.

Державне економічне регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Методи, принципи і функції державного регулювання економікою. Макроекономічне планування (програмування). Фінансова і кредитна політика держави. Система оподаткування суб'єктів господарювання: податки (визначення); принципи оподаткування; податкова система; податкова політика; податковий механізм; функції податків (фіскальна, розподільча, регулююча); класифікація податків: за об'єктом оподаткування (прямі/непрямі), за органом, що здійснює стягнення податків і розпоряджається ними (державні/місцеві), за порядком використання (загальні/спеціальні); прямі, реальні та особисті податки; різновиди непрямих податків (акциз, фіскальні монопольні податки, митні збори, податок на додану вартість /ПДВ/).

Тема 2. Основи підприємницької діяльності

Підприємництво як сучасна форма господарювання. Основи підприємницької діяльності. Сутність, основні функції, принципи здійснення та види підприємницької діяльності. Класична та інноваційна моделі підприємництва та система дій їх практичної реалізації. Правове забезпечення підприємницької діяльності. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності та їх характеристика. Загальна типологія виробничої та посередницької діяльності та сутнісна характеристика їх складових елементів.

Договірні взаємовідносини і партнерські зв'язки у підприємницькій діяльності. Договірні взаємовідносини в бізнесі: договір, контракт, угода (визначення); установчий договір, підприємницький договір; класифікація підприємницьких договорів за сферами діяльності та їх характеристика. Партнерські зв'язки та форми співробітництва між партнерами у бізнесі (зміст та характеристика).

Міжнародна підприємницька діяльність. Міжнародна підприємницька діяльність та її суб'єкти. Рівні інтернаціоналізації та форми міжнародної підприємницької діяльності. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу. Типова схема техніко-економічного обґрунтування створення МСП (міжнародні спільні підприємства). Регулювання міжнародної підприємницької діяльності.

Тема 3. Види підприємств та їх організаційно-правові форми

Законодавче забезпечення підприємницької діяльності. Структура Господарського кодексу України. Законодавство України про підприємництво. Господарський кодекс України. Структура Господарського кодексу України.

Правові основи функціонування підприємств. Визначення терміну "підприємство". Організаційно-правові атрибути підприємства: статус юридичної особи, самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатка, фірмовий та товарний знаки. Основні документи, щодо створення та реєстрації підприємства: Статут. Установчий договір, паспорт підприємства. Майно підприємства: статутний фонд та джерела його формування. Види підприємств: індивідуальні, сімейні, державні, колективні, орендні, спільні. Об'єднання підприємств: корпорації, концерни, асоціації, консорціуми, картелі, трести, синдикати, холдинги, фінансові групи. Господарські товариства: акціонерні товариства відкритого / закритого типу; повні, командитні, з додатковою та обмеженою відповідальністю.

Класифікація промислових підприємств. Загальна характеристика підприємств (об'єднань): виробничо-технічна, організаційна та економічна єдність підприємства (об'єднання). Класифікація промислових підприємств (об'єднань). Ознаки класифікації: за галузевою належністю; за розміром; за рівнем спеціалізації; за масштабом виробництва; за рівнем механізації та автоматизації; за методом організації виробництва; за способом конкуренції.

Напрямки діяльності промислового підприємства. Вивчення ринку товарів. Інноваційна діяльність. Виробнича діяльність. Комерційна діяльність. Після продажний сервіс. Інтегровані напрямки: економічна і соціальна діяльність.

Тема 4. Зовнішнє середовище господарювання підприємства

Визначення та значення зовнішнього середовища. Зовнішнє середовище організації та його характеристики.

Характеристика зовнішнього середовища.

Середовище прямої дії та чинники, що його визначають. Ситуаційні фактори (змінні) зовнішнього середовища та їх характеристика: фактори

прямої дії (постачальники, трудові ресурси, установи державного регулювання, споживачі, конкуренти);

Середовище непрямої дії та чинники, що його визначають. Ситуаційні фактори (змінні) зовнішнього середовища та їх характеристика: фактори непрямої дії (стан економіки, НТП, соціокультурні фактори, міжнародні події).

Міжнародне оточення та чинники, що його визначають.

Оцінювання зовнішнього середовища прямої дії.

Тема 5. Структура та управління підприємством

Функції типового промислового підприємства та їх взаємозв'язок. Основні функції промислового підприємства: фінансування, виробництво, маркетинг. Виробнича система. Основні структурні елементи виробничої системи. Додана вартість. Додаткові функції підприємства.

Інфраструктура промислового підприємства та його матеріально-технічної база. Інфраструктура промислового підприємства: виробнича та соціальна. Складові інфраструктури промислового підприємства. Матеріально-технічна база (МТБ) промислового підприємства. Складові МТБ: рухомий склад, під'їзні шляхи, виробничо-технічна база. Складові елементи виробничо-технічної бази. Видова структура МТБ.

Виробнича та загальна структура промислового підприємства. Визначення понять: виробнича та загальна структура. Фактори впливу на структуру підприємства та будову його підрозділів. Визначення основних складових елементів (ланок) виробничої структури: робоче місце, виробнича дільниця, цех. Класифікація робочих місць. Класифікація цехів та виробничих дільниць. Види виробничих структур: цехова, безцехова, корпусна. Типи виробничих структур: технологічний, предметний, змішаний.

Суть та зміст управління промисловим підприємством. Концепції управління: раціоналістична та неформальна. Стратегія виробничого (промислового) підприємства: місія, функціональні стратегії, тактика. Структурна схема системи управління: об'єкт та суб'єкт управління; підсистеми в системі управління; взаємовідносини між складовими елементами системи управління. Функції управління. Методи управління. Принципи управління. Операційне управління.

Моделі управління промисловим підприємством. Традиційна та сучасна моделі управління. Служби підприємства: технічна, виробнича, економічна, комерційна, кадрова. Відділи підприємства: центральна бухгалтерія, технологічного контролю (ВТК), капітального будівництва, юридичний, соціальний, спеціальний.

Організаційна структура управління. Типізація організаційних структур управління. Поняття "організаційна структура управління". Основні види зв'язків між елементами структур управління: лінійні, функціональні, міжфункціональні. Типи організаційних структур управління: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична.

Економіко-математичні методи механізації процесу управління.

Тема 6. Ринок і продукція

Пропозиція та попит. Детермінанти попиту. Взаємозв'язок між попитом та пропозицією; детермінанти попиту та аналіз їх впливу на асортиментну та цінову політику підприємства.

Збут та модель асортиментних портфелів. Суть та характеристика Бостонської моделі, в якості однієї із моделей асортиментних портфелів.

Суб'єкти ринку та їх характеристика. Особливості впливу суб'єктів ринку на діяльність підприємства; типи конкуренції.

Тема 7. Товарна та цінова політика на підприємстві

Товарна та цінова політика на підприємстві. Ціноутворення на новий продукт: Skimming-price-policy (цінова політика “зняття вершків”); Penetration-price-policy (цінова політика “проникнення”); Stay-oici-price-policy (цінова політика “видавлювання”). Суть стандартизованих та диференційованих товарів; характеристика життєвого циклу товару; суть взаємозалежності товарів.

Поняття про ціни та ціноутворення. Функції цін. Ціна, як грошове відображення вартості товару. Видатки виробництва з позиції суспільства та підприємства. Закон вартості. Теорії вартості. Функції ціни: облікова, розподільча, стимулююча, регулююча.

Види цін та фактори, що впливають на їх рівень. Класифікація цін за певними ознаками: за ступенем обліку в них затрат і прибутку; залежно від ступеня самостійності підприємства; види цін в контрактах купівлі-продажу; залежно від регіону реалізації; види цін за часом їх дії; види цін залежно від обліку в них транспортних витрат; види цін, що використовуються у практиці обліку, аналізу і планування. Фактори, що впливають на рівень співвідношення та зміну цін на продукцію (роботи, послуги): витрати виробництва, якість, попит і пропозиція, наявність монополії, інфляція, канали збуту. Види цін за ступенем обліку в них затрат і прибутку: гуртові (ціни виробника, гуртової торгівлі, закупівельні, форвардних угод) та роздрібні ціни (в тому числі: комісійної і аукціонної торгівлі); базові, лімітні, світові.

Методика розрахунку оптових та роздрібних цін на товар. Місце податків, зборів і платежів у структурі гуртових та роздрібних цін. Місце та роль ПДВ в структурі ціни та механізм його нарахування і стягнення. Формалізований опис розрахунку відпускної ціни виробника: на усі види продукції окрім монопольної, ціни на високорентабельні і монопольні товари, на товари за якими акцизний збір вираховується у відсотках до вартості реалізованої продукції. Формалізований опис розрахунку оптової ціни торгівлі та роздрібною ціни. Методи встановлення цін в ринковій економіці. Узагальнюючий погляд товаровиробників відносно рівня цін на конкретний товар. Методи встановлення цін: “собівартість + прибуток”, “аналізу беззбитковості”, “відчутної цінності товару”, “на рівні конкуренції”,

“тендерного ціноутворення”, “зі скидками та надбавками”, “диференціювання”.

Параметри впливу на збут. Ціна товару: власне граничний дохід та граничний дохід, цінова еластичність попиту, залежність цінової еластичності попиту від доходів покупців; еластичність попиту на різні товари; реакція конкурентів на зміну ціни; ціна, як засіб залучення покупця; ціна, як індикатор якості. Якість товару та упаковки: органоліптичні властивості; завдання, що переслідуються упаковкою товару. Сервісне обслуговування. Канали розповсюдження товару. Місцезнаходження підприємства. Товарний асортимент. Реклама. Діяльність торговців та торговельних агентів. Комбінування параметрів впливу на збут.

Ціноутворення на новий продукт. Ціноутворення на новий продукт, а саме: Skimming-price-policy (цінова політика “зняття вершків”), penetration-price-policy (цінова політика “проникнення”), stay-oici-price-policy (цінова політика “видавлювання”).

Цінова дискримінація та оптимізація величини збуту. Поняття цінової дискримінації. Оптимізація за умов цінової дискримінації. Умови дискримінації.

Тема 8. Прогнозування та планування діяльності підприємства

Сутність, принципи та завдання планування. Планування, як функція управління. Зміст та мета функції планування. Визначення напрямків процесу планування на підприємстві. Обумовленість безперервності процесу планування. Завдання, що розв’язуються в процесі планування. Специфічні принципи планування та їх характеристика (обґрунтованість цілей плану; оптимальність використання ресурсів; комплексність (системність); збалансованість; безперервність). Цільовий продукт, як кінцевий результат та аспекти його розгляду.

Система планів підприємства. Перспективне та поточне планування. Техніко-економічне та оперативно-календарне планування (ОКП). Напрямки ОКП: календарне планування та диспетчеризація. Міжцехове та внутрішньо цехове ОКП. Основні елементи оперативного планування. Три системи оперативного планування (по детальна, комплектна, на замовлення). Різновиди по детальної системи (складська, за нормами технологічних запасів, за строками подачі, за тактом потоку). Різновиди комплектної системи (комплектно-вузлова, комплектно-групова, машино-комплектна). Взаємопов’язаність середньо- та короткострокових планів. Сукупність основних розділів планів підприємства: маркетингова діяльність; виробнича діяльність; науково-дослідні, конструкторсько-технологічні та експериментально-випробувальні роботи; праця, кадри, соціальний розвиток колективу; капіталовкладення та капітальне будівництво; матеріально-технічне забезпечення; організація підприємства; природоохоронна діяльність; зовнішньо-економічна діяльність; затрати, прибуток, рентабельність; фінансова діяльність. Система показників планів підприємства. Класифікація показників: за економічним змістом

(натуральні/вартісні); за економічним призначенням (якісні/кількісні); за способом характеристики предмету (абсолютні / відносні).

Класифікація методів планування. Методи планування та їх класифікація: за логікою побудови плану (від ресурсів (можливостей) / від потреб (цілей)); за розрахунком планових показників (екстраполяції /від досягнутого/, пофакторний, нормативний); за пов'язаністю ресурсі та потреб (балансовий, матричний); за вибором варіантів плану (інтуїтивний /одно варіантний/, розрахунок ряду варіантів та їх порівняння, економіко-математична оптимізація); за методом виконання розрахункових операцій (вручну /з використанням найпростіших обчислювальних засобів/, механічний /з використанням настільних електронних обчислювачів/, автоматизований /з використанням ЕОМ/; за презентацією запланованих робіт і показників (табличний, лінійно-графічний, логіко-структурний /сітьовий/).

Стратегія, як економічна категорія: історико-еволюційний аспект визначення та її різновиди. Поняття стратегії: історико-еволюційний аспект визначення. Базова стратегія розвитку підприємства та їх різновиди: зростання, стабілізації, виживання. Напрямки дій (стратегічні альтернативи) в межах обраної базової стратегії. Корпоративна стратегія та її різновиди: портфельна (визначення портфеля), базова ділова, функціональна.

Аналіз стратегій. Різновиди структур для аналізу організації справи в цілому: портфель цінних паперів, логіка галузі, підприємство. Розгляд підприємства з точки зору: ідеологічної основи, внутрішньої ефективності, зовнішньої ефективності, стратегічного управління. Визначення логіки галузі. БОСС – аналіз: можливості та небезпека; сила та слабкість; розгорнута схема процесу стратегічного планування, додаткові засоби реалізації стратегії: політика, тактика, процедура, правило. Модель визначення впливу ринкової стратегії на прибуток "PIMS".

Економічна сутність продуктивності праці: основи теорії та термінології. Визначення продуктивності праці. Продуктивність індивідуальної та суспільної праці. Економічний зміст збільшення продуктивності праці.

Показники та методи вимірювання продуктивності праці. Прямий та обернений показники продуктивності праці. Годинний, денний, місячний (квартальний, річний) виробіток. Класифікація трудомісткості: за обсягами враховуваних витрат праці та їх ролі у плануванні трудових показників (технологічна, обслуговування виробництва, виробнича, управління виробництвом, повна); за характером та призначення затрат праці в практиці обліку та плануванні (нормативна, планова, фактична); за місцем здійснення трудового процесу (заводська, цехова, дільнична, окремого робочого місця). Основні методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий, вартісний.

Планування продуктивності праці на підприємстві. Фактори збільшення продуктивності праці: матеріально-технічні, організаційні, соціально-економічні. Класифікація факторів: структурні зрушення у виробництві, підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення управління

організації виробництва та праці; зміна обсягу виробництва продукції. Методика визначення величини збільшення продуктивності праці по факторам та загальний її приріст.

Тема 9. Обґрунтування виробничої програми підприємства

Планування виробничої програми в натуральному виразі. Складові елементи процесу розробки виробничої програми в натуральному виразі. Номенклатура та асортимент (визначення). Формалізований опис визначення планового обсягу виробництва кожного виду продукції відповідно до встановлених обсягів поставки (поставка – обсяг). Формалізований опис визначення обсягу поставок на основі максимального обсягу виробництва за умов підвищеного попиту та обмежених можливостей її випуску (максимальний обсяг виробництва – обсяг поставок). Обґрунтування запланованих обсягів виробничої програми випуску продукції виробничою потужністю. Вимоги щодо розподілу планового обсягу випуску в розрізі кожного виробу по календарним періодам року (квартал, місяць). Формування виробничої програми обсягів випуску продукції у натуральному виразі по вертикалі (підприємство – цех).

Планування обсягів продукції у вартісному виразі. Мета визначення обсягу продукції у вартісному виразі та основні вихідні дані. Показники визначення обсягу продукції у вартісному виразі: товарна, валова, реалізована, нормативно-чиста, умовно-чиста та чиста продукція. Формалізований опис визначення продукції: товарної, валової, реалізованої, нормативно-чистої (чистої, умовно-чистої). Функції різних показників обсягу виробництва в системі економічних розрахунків.

Планування залишків незавершеного виробництва. Складові незавершеного виробництва. Вплив обсягу незавершеного виробництва на ефективність роботи підприємства. Варіанти розрахунку обсягів незавершеного виробництва: метод прямого рахунку та формалізований спосіб на основі тривалості циклу виготовлення виробу, середньоденного його випуску та собівартості з врахуванням коефіцієнту нарощування витрат.

Оптимізація обсягу виробництва продукції. Визначення оптимального обсягу продукції, зокрема за умови: досконалої конкуренції – методом співставлення валових показників, методом співставлення граничних показників; монополії – методом співставлення валових показників, методом співставлення граничних показників; приклад аналізу витрат; класифікація видатків; маржинальний прибуток; маржинальний прибуток і чистий прибуток; сукупний маржинальний прибуток; точка беззбитковості (В/Е); графік беззбитковості; коефіцієнт маржинального прибутку (CPS); сукупний маржинальний прибуток: альтернативні підходи; задачі, що розв'язуються за допомогою коефіцієнта маржинального прибутку; середньозважений коефіцієнт маржинального прибутку (CPS); асортимент продукції та способи її реалізації за межами коефіцієнта маржинального прибутку; маржинальний прибуток на одиницю виробничої потужності (CPH).

Тема 10. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття, класифікація та структура персоналу. Персонал (визначення). Основні групи персоналу підприємства: промислово-виробничий та непромисловий. Категорії персоналу: робітники, інженерно-технічні працівники, службовці, учні, молодший обслуговуючий (МОП), охорона. Розподіл персоналу за: професіями, спеціальностями та кваліфікацією. Визначення категорій (професія, спеціальність, кваліфікація). Рівень кваліфікації. Розподіл працівників за рівнем кваліфікації по категоріях персоналу: керівників, спеціалістів та службовців; робітників. Списковий та явочний склад працівників підприємства. Середньоспискова чисельність робітників. Показники оцінки персоналу: плинність, стабільність, рівень дисципліни, відповідність кваліфікації робітників ступеню складності виконуваних ними робіт, співвідношення чисельності окремих категорій працівників.

Визначення чисельності працюючих. Методика визначення загальної чисельності працівників підприємства. Методика визначення виробничих робітників-відрядників та робітників-погодинників. Вихідні дані для розрахунку чисельності робітників. Трудомісткість виробничої програми. Баланс (бюджет) робочого часу на одного робітника (план/звіт). Норми: часу, виробітку, обслуговування. Коефіцієнт виконання норм. Складання балансу (бюджету) робочого часу на одного робітника в тому числі: визначення планового розміру тривалості відпустки (методика розрахунку); визначення невиходів у зв'язку з відпустками по вагітності та пологами; визначення невиходів у зв'язку з хворобами; визначення середньої тривалості робочого дня з врахуванням скорочень робочого дня, що передбачені законодавством. Визначення чисельності інженерно-технічних працівників та службовців.

Правова регламентація трудових відносин на підприємстві. Мета кадрової політики. Завдання (функції) кадрової політики. Набір персоналу (внутрішній та зовнішній). Правова регламентація трудових відносин (основні законодавчі акти, зокрема кодекс законів про працю, Конституція України (основний закон), ЗУ "Про охорону праці", Цивільний кодекс, ЗУ "Про зайнятість населення" тощо). Основні документи у сфері трудових відносин: Трудовий договір; контракт, колективний договір, договір підряду. Система управління персоналом на підприємстві.

Оцінка персоналу – важливий елемент системи управління трудовим колективом. Оцінка персоналу (визначення). Зовнішня оцінка, самооцінка. Функції оцінки персоналу: орієнтуюча та стимулююча. Принципи, що лежать в основі оцінки персоналу: об'єктивність, усебічність, обов'язковість, системність, сталість. Процедура оцінки: місце оцінки, суб'єкт оцінки, порядок і періодичність оцінки, використання технічних засобів. Зміст оцінки: оцінка особистих якостей (об'єкт, критерії); оцінка праці (вимірювання та оцінка витрат праці в часі); оцінка складності праці та зміст роботи; оцінка результатів праці (безпосередні результати, побічні результати). Метод оцінки: виявлення елементів/показників (програма збору даних, методи збирання даних, методи обробки та оформлення інформації);

вимірювання елементів показників: натуральні і вартісні показники; умовні вимірники (бали, коефіцієнти); інші вимірники (характеристики, порівняння з ідеальним чи нормативним об'єктом). Комплексна оцінка персоналу (за бальною системою): ідея оцінки; характеристика працівника (параметри оцінки): професійно-кваліфікаційний рівень, ділові якості, складність роботи (виконуваних функцій); конкретно досягнутий результат. Комплексна оцінка конкретного працівника (формула, методика). Розрахунковий коефіцієнт професійно-кваліфікаційного рівня (формула). Специфічні складові оцінки робітників. Особливості комплексної оцінки керівників і спеціалістів. Зарубіжний досвід формування та ефективного використання трудового потенціалу фірми.

Організація праці, як науковий напрямок: атрибутивне визначення, задачі, функції, принципи. Історія виникнення наукового напрямку організації праці (НОП): основоположники та послідовники науки, напрямки їх пошукової роботи, характеристики результатів їх пошукової роботи, основні наукові праці. Атрибутивне визначення організації праці на підприємстві. Основні складові трудової діяльності – предмети праці, засоби праці, технологія, організація праці, праця та стисла характеристика їх ролі у процесі виробництва. Завдання наукової організації праці. Основні принципи організації праці на підприємстві за Гарінгтоном Емерсоном (“дванадцять принципів продуктивності”).

Теоретичні та практичні основи організації праці на промисловому підприємстві. Визначення категорії “праця”. Організація праці на виробництві з технологічної точки зору (суть). Форми та елементи організації праці, їх суть та характеристика. Розподіл праці, як об'єктивна основа її організації: функціональний розподіл, професійний, кваліфікаційний. Кооперація праці на підприємстві: суть та зміст кооперації, форми кооперації, вдосконалення форм кооперації, форма виробничих бригад. Вдосконалення методів праці та організації робочих місць. Напрямки раціоналізації методів праці. Трудовий процес: трудова операція, трудові прийоми, трудові рухи. Робоче місце та його організація на виробництві.

Сутність та організація нормування праці на підприємстві. Визначення понять *норма* та *нормативи* їх характеристика та взаємозв'язок між ними. Класифікація норм та нормативів за ознаками: часу дії; масштабом розповсюдження; характером використання ресурсів; об'єктом призначення; ступенем деталізації; сферами застосування; способом розробки. Перспективні нормативи та норми необхідні для розробки перспективних планів: річні норми та нормативи; норми та нормативи у кварталному та місячному плануванні; розрахунково-аналітичний, дослідний та звітно-статистичний способи розробки норм та нормативів. Нормування праці: робочий час та його класифікація; елементи часу роботи (підготовчо-заклучний, оперативний /основний та допоміжний/, обслуговування робочого місця / технічного та організаційного/); різновиди часу перерв (на відпочинок та особисті потреби, обумовлені технологією та організацією

виробництва, організаційно-технічні, пов'язані з порушенням трудової дисципліни). Нормовані та ненормовані витрати робочого часу.

Фотографія робочого часу. Фотографія внутрішньо-змінного робочого часу та її різновиди. Програма проведення індивідуальної фотографій робочого часу, її порядок, структура та методичне забезпечення. Фактичний та нормативний баланс робочого часу. Хронометраж та його відмінність від фотографії робочого часу. Підготовка та проведення спостереження при хронометражу, обробка результатів та розрахунок коефіцієнта стійкості.

Норми праці та методика їх визначення. Норма часу/ виробітку та мета їх використання. Зв'язок між нормою часу та нормою виробітку. Класифікація факторів, що впливають на норму, їх зміст та характеристика (технічні, організаційні, економічні, психофізичні, соціальні). Структура норм часу та норми виробітку. Структура науково-обґрунтованої норми часу.

Суть, зміст та принципи оплати праці на підприємстві. Загальний закон відшкодування витрат робочої сили; заробітна плата (визначення): номінальна та реальна (співвідношення між ними). Достаток та шляхи його забезпечення. Складові доходів населення. Фонд соціальної інфраструктури та його склад. Основні принципи організації оплати праці.

Тарифна система оплати праці. Елементи тарифної системи: тарифні ставки першого розряду (годинні, денні, місячні), диференціація ставок першого розряду. Тарифні сітки та її параметри. Кваліфікаційний розряд, тарифно-кваліфікаційний довідник та зміст його розділів.

Форми та системи оплати праці на підприємстві. Система преміювання на промислових підприємствах. Погодинна та відрядна форми оплати праці (економічний зміст та формалізований опис). Умови застосування погодинної і відрядної форми оплати праці. Системи відрядної оплати праці: пряма індивідуальна, колективна, акордна, непряма відрядна, відрядно-прогресивна. Розрахункові елементи колективної (бригадної) відрядної системи оплати праці та способи їх визначення: загальні колективні розцінки, коефіцієнт приробітку, індивідуальна розцінка. Преміальна система заробітної плати, її складові: премія (визначення та економічний зміст); обов'язкові складові преміальної системи; показники (умови) преміювання та обґрунтування їх вибору. Умови преміювання, розміри та шкала преміювання, джерела коштів виплати премії. Показники преміювання: кількісні, якісні. Особливості організації оплати праці інженерно-технічних працівників та службовців: особливості характеру праці в управлінні; побудова системи посадових окладів інженерно-технічних працівників і службовців, показники та умови їх преміювання. Погодинна і відрядна форми оплати праці з точок зору інтересів працівника та підприємства: економічний зміст та графічне відображення.

Тема 11. Інтелектуальний капітал

Економічні та правові основи категорій: інтелектуальний капітал та “нематеріальні ресурси” підприємства. Нематеріальні ресурси: визначення та стисла характеристика. Інтелектуальна власність: правовий аспект

визначення та стисла характеристика. Правове забезпечення інтелектуальної власності в Україні. ЗУ “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, “Про охорону прав на промислові зразки”, “Про авторське право і суміжні права”. Об’єкти промислової власності, визначення та характеристика: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, раціоналізаторська пропозиція, ноу-хау, гудвіл. Об’єкти, що охороняються авторськими та суміжними правами, визначення та характеристика: товари в галузі науки, літератури та мистецтва, комп’ютерні програми, бази даних, технології інтегральних мікросхем, права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення. Авторське право та суміжні права.

Нематеріальні активи підприємства. Нематеріальні активи: підходи щодо визначення (економічний, оподаткованого обліку, бухгалтерського обліку). Складові елементи нематеріальних активів. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: умови зарахування на баланс, первинна оцінка нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Методи амортизації нематеріальних активів, що застосовуються на підприємстві.

Тема 12. Основний капітал

Визначення економічної сутності та класифікація виробничого капіталу (основних виробничих фондів) підприємства. Засоби виробництва. Натуральний та вартісний склад засобів виробництва. Виробничі фонди підприємства. Статутний фонд. Фонд власних оборотних засобів і засобів обігу. Власні (основні та оборотні) кошти підприємства. Схема співвідношення між засобами праці, виробничим капіталом (виробничими фондами) та статутним фондом підприємства.

Визначення, облік та оцінка основного капіталу (основних фондів). Основний капітал (основні фонди) підприємства та його (їх) склад. Діюча видова класифікація основного капіталу(основних фондів). Ступінь прогресивності структури основного капіталу (основних фондів). Натуральні та вартісні показники обліку основного капіталу (основних фондів) підприємства. Технічний паспорт об’єктів основного капіталу (основних фондів). Види вартісної оцінки основного капіталу(основних фондів): початкова (балансова), відновна, початкова за мінусом зношення (залишкова).

Показники використання основного капіталу (основних фондів). Натуральні та вартісні показники використання основного капіталу (основних фондів). Показники, що характеризують рух основного капіталу(основних фондів) на підприємстві: коефіцієнт вибуття, коефіцієнт оновлення. Середньорічна вартість основного капіталу(основних фондів), що рухаються протягом року інтенсивно. Середньорічна вартість основного капіталу(основних фондів), що рухаються не інтенсивно. Укрупнений розрахунок середньорічної вартості основного капіталу(основних фондів). Застереження щодо визначення середньорічної вартості основного капіталу(основних фондів). Показники, що характеризують озброєність праці основним капіталом(основними фондами): коефіцієнт капіталоозброєності

(фондоозброєності), коефіцієнт енергоозброєності, капіталооснащеності (фондооснащеності). Застереження щодо визначення коефіцієнту капіталоозброєності (фондоозброєності). Показники, що характеризують ефективність використання основного капіталу (основних фондів): коефіцієнт капіталовіддача (фондовіддачі), коефіцієнт капіталомісткості (фондомісткості), рентабельність основного капіталу (основних фондів), взаємозалежність між капіталоозброєністю (фондоозброєністю), продуктивністю праці та капіталовіддачею (фондовіддачею), по факторний аналіз використання основного капіталу (основних фондів). Показники, що характеризують використання обладнання: коефіцієнти використання наявного та встановленого обладнання; коефіцієнт змінності встановленого та діючого обладнання; коефіцієнти використання обладнання за часом (календарного, номінального (режимного), ефективного), визначення календарного, номінального та ефективного (для неперервного та перервного процесів виробництва) річного фонду часу роботи обладнання; коефіцієнт інтенсивного використання обладнання: за продуктивністю в одиницю часу, за умови виробництва на одиниці обладнання різних виробів; інтегральний коефіцієнт використання. Показники, що характеризують технічний стан основного капіталу(основних фондів): коефіцієнти фізичного та морального зношення основного капіталу(основних фондів). Економічна доцільність заміни у споживача морально застарілого обладнання новим. Загальний коефіцієнт зношення основного капіталу(основних фондів). Види зносу основного капіталу(основних фондів) та форми усунення зносу. Ремонт основного капіталу(основних фондів) (поточний та капітальний), міжремонтний період, планово-попереджувальний ремонт, модернізація.

Амортизація основного капіталу(основних фондів) підприємства. Визначення термінів: амортизація, амортизаційні відрахування, амортизаційний фонд. Співвідношення між амортизацією та зношенням. Норма амортизаційних відрахувань та її визначення. Норми амортизаційних відрахувань по групах основних фондів. Амортизаційна політика в Україні (нормативно-правовий аспект). Визначення річної суми кошторисних амортизаційних відрахувань.

Методи нарахування амортизації. Метод рівномірного нарахування, метод одиниці продукції, метод урахування цілих значень років експлуатації, подвійно-понижувачий балансовий метод.

Підвищення ефективності використання основного капіталу(основних фондів) підприємства. Основні напрямки підвищення ефективності використання основного капіталу(основних фондів) підприємства: екстенсивний та інтенсивний. Шляхи підвищення ефективності використання основного капіталу(основних фондів). Заходи з розширеного відтворення основного капіталу(основних фондів). Основні чинники, що впливають на економічно-доцільний термін експлуатації основного капіталу(основних фондів). Графічний спосіб визначення оптимальних термінів експлуатації основного капіталу(основних фондів).

Тема 13. Оборотний капітал

Загальна характеристика оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства. Визначення термінів: Оборотний капітал(оборотні кошти), оборотний капітал у сфері обігу(фонди обігу), кругообіг оборотного капіталу(оборотних коштів). Класифікація оборотного капіталу (оборотних коштів): за економічним змістом, за способом формування, методом планування. Склад оборотного капіталу у сфері обігу(фондів обігу). Нормований і ненормований оборотний капітал (нормовані і не нормовані оборотні кошти). Власний і позиковий капітал (власні і позикові кошти). Склад та структура оборотного капіталу(оборотних коштів).

Оборотний капітал підприємства у сфері виробництва(оборотні фонди). Оборотний капітал(оборотні фонди) підприємства – визначення. Структура оборотного капіталу(оборотних фондів): виробничі запаси, незакінчена продукція, витрати майбутніх періодів. Показники ефективного використання матеріальних ресурсів (виробничих запасів): матеріаломісткість (загальна, питома, відносна); коефіцієнт виходу готової продукції з одиниці вихідної сировини, коефіцієнт використання матеріалів.

.Нормування оборотного капіталу(оборотних коштів) на підприємстві. Методи нормування оборотного капіталу(оборотних коштів): аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку. Щоденні витрати матеріальних ресурсів. Норма оборотного капіталу(оборотних коштів). Норматив оборотного капіталу(оборотних коштів). Сукупний норматив оборотного капіталу(оборотних коштів). Часткові нормативи оборотного капіталу (оборотних коштів). Нормування оборотного капіталу(оборотних коштів) у виробничих запасах: види запасів (поточний, підготовчий, страховий, транспортний, сезонний). Нормування оборотного капіталу(оборотних коштів) у незавершеному виробництві. Коефіцієнт наростання витрат. Нормування оборотного капіталу(оборотних коштів) у витратах майбутніх періодів. Нормування оборотного капіталу(оборотних коштів) у залишках готової продукції.

Оптимізація величини партії матеріалів, що закуповується та величини серії продукції, що випускається на підприємстві. Головні функції управління в сфері постачання та управління виробничим процесом на підприємстві. Організаційно-економічна залежність між виробничим постачанням, процесом виробництва та реалізації продукції. Головне завдання відділу постачання та виробничого відділу. Визначення оптимальної величини партії матеріалів, що закуповується: графічне зображення залежності між величиною партії матеріалів та величиною виробничого запасу. Методика визначення оптимальної величини партії матеріалів та кількості партій, які закуповуються. Визначення оптимальної величини серії: графічне зображення залежності між величиною серії та величиною запасу готової продукції. Розрахунок оптимальної величини серії.

Показники використання оборотного капіталу(оборотних коштів). Система показників, що характеризує ступінь використання оборотного капіталу (оборотних коштів): коефіцієнт оборотності, коефіцієнт закріплення

оборотного капіталу(оборотних коштів), тривалість одного обороту, рентабельність оборотного капіталу(оборотних коштів), середньорічні залишки оборотного капіталу (оборотних коштів). По факторний аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів).

Тема 14. Інвестиції

Визначення та характеристика інвестицій. Виробничі інвестиції (Поняття інвестицій, їх різновиди та характеристика). Визначення термінів: інвестиції, інвестор, інвестування, інвестиційна діяльність, суб'єкти інвестиційної діяльності (інвестори та учасники). Учасники інвестиційної діяльності: замовник, інвестор, Ген. проектувальник, Ген. постачальник, Ген. підрядник/субпідрядник, консультант, керівник проекту, команда проекту, ліцензіар, банк (кредитно-фінансові установи). Об'єкти інвестиційної діяльності. Інвестиційний проект. Класифікація інвестицій: за формами власності (державні, приватні); за походженням (вітчизняні, іноземні); за належністю капіталу (власні, запозичені, залучені); за терміном освоєння (короткострокові, середньострокові, довгострокові); за формами інвестування (прямі, портфельні); за об'єктом вкладання (фінансові, реальні, інноваційні, інтелектуальні); за типом фінансування (венчурні, зовнішні); за спрямованістю (на заснування проекту, на розширення, реінвестиції, бруто-інвестиції). Інвестиції та капіталовкладення (співвідношення між ними). Термін капіталовкладення (валові та чисті). Елементно-технологічна та відтворювальна структура капіталовкладень. Джерела інвестиційного капіталу (або фінансування капіталу) (внутрішні, зовнішні). Структура фінансування. Способи відтворення основних фондів. Методика розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень на просте відтворення. Методика розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень на розширене відтворення: методика попередньо-приблизних розрахунків та прямих розрахунків. Інвестиції та капіталовкладення (співвідношення між ними). Термін капіталовкладення (валові та чисті). Елементно-технологічна та відтворювальна структури капіталовкладень. Технічне переозброєння. План технічного переозброєння. Реконструкція, розширення та нове будівництво. Джерела фінансування капіталовкладень.

Планування капітального будівництва. Зміст плану капітального будівництва та його місця в системі плану економічного та соціального розвитку підприємства. Незавершене будівництво у капітальному будівництві. Абсолютні та відносні одиниці виміру капітального будівництва. Заділ у капітальному будівництві (норматив заділу). Титульні списки. Пускове, перехідне та задільне будівництво. Титульні списки будівництв та пооб'єктні.

Проектування капітального будівництва. Проект (визначення). Техніко-економічне обґрунтування проектів, мета, зміст та завдання. Завдання на проектування та його зміст (структура). Стадії проектування. Технічний проект: його мета та зміст. Технічний та техніко-робочий проект. Робоча

документація та її структура (зміст по елементах). Кошторисна вартість та її складові.

Тема 15. Інноваційна діяльність

Загальна характеристика інноваційних процесів. Джерела, класифікація і взаємозв'язки інноваційних процесів (новин, нововведень); техніко-економічні показники, що характеризують економічну ефективність запроваджених нових технічних та організаційних нововведень (ТОН).

Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрямки. Сутнісно-змістова характеристика НТП та НТР; загальні та пріоритетні напрями НТП.

Тема 16. Техніко-технологічна база та виробнича потужність підприємства

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Визначення техніко-технологічної бази (ТТБ) виробництва; складові й тенденції розвитку ТТБ виробництва; форми розвитку ТТБ; основні показники технічного рівня підприємства; основні етапи в процесі управління технічним розвитком підприємства;

Виробнича потужність та фактори, що впливають на її формування. Визначення категорії “Виробнича потужність” (її робочий варіант). Продукція (товари та послуги) і виробнича одиниця, як вихідні компоненти визначення виробничої потужності. Типізація виробничої потужності за вхідними/вихідними параметрами. Часовий аспект визначення виробничої потужності. Виробнича потужність на початок / кінець року та середньорічна потужність (методика визначення). Види потужностей: фактична, ефективна, проектна, резервна. Ефективність використання виробничої потужності: коефіцієнт змінності устаткування та обладнання; коефіцієнт ефективності; коефіцієнт навантаження; коефіцієнт використання. Вимір виробничої потужності (вибір одиниці виміру). Оптимізація виробничої потужності (мінімальні витрати та оптимальний випуск). Фактори впливу на формування (величину) виробничої потужності та ефективність її використання.

Вибір виробничого процесу, як визначальний чинник формування та планування виробничої потужності підприємства. Вибір процесу: виробляти або купувати та фактори оптимізації щодо цих альтернативних рішень. Види виробничих процесів: неперервні /перервні та їх характерні риси. Типи виробництв: власне неперервне, масове (конвеєрне), серійне, одиничне (індивідуальне), проектне. Відповідність процесу та виробу (ключова концепція у виборі процесу). Автоматизація (переваги та вади). Комп'ютеризація (переваги та вади). Гнучка виробнича система (переваги та вади). Інтегроване комп'ютерне виробництво (основна мета).

Методичне забезпечення розрахунку виробничої потужності підприємства та оцінки альтернативних рішень щодо них. Розрахунок виробничої потужності. Провідні групи обладнання, дільниці, цехи. “вузькі місця” (визначення). Вихідна інформація для розрахунку виробничої

потужності. Розрахунок виробничої потужності ливарних, термічних, плавильних цехів. Розрахунок виробничої потужності цеху (дільниці), що випускає одне найменування виробу. Розрахунок виробничої потужності цеху (дільниці), що випускає 10 найменувань виробів. Розрахунок виробничої потужності цеху (дільниці), що випускає більш як 10 найменувань виробів. Оцінка альтернативних потужностей з економічної точки зору: аналіз виробничих потреб, аналіз по затрати – обсяг.

Тема 17. Матеріально-технічне забезпечення та виробнича логістика

Матеріально-технічне забезпечення виробництва. Форми і системи матеріально-технічного забезпечення.

Управління виробничим постачанням та серійне виробництво. Залежність між виробничим постачанням (забезпеченням), процесом виробництва та реалізацією готової продукції.

Розв'язання дилеми: виробляти власними силами чи закуповувати у інших виробників? Суть дилеми: виробляти власними силами чи закуповувати у інших виробників.

Розрахунок потреби в обіговому капіталі підприємства. Суть поняття «потреба в капіталі»; розрахункові показники оцінки потреби в капіталі нарізно для торгівельного та виробничого підприємства.

Тема 18. Організація операційної діяльності

Організація виробничого процесу в часі та просторі. Виробничий процес (визначення). Процес праці (визначення). Природні процеси (тлумачення). Поділ виробничого процесу відповідно за призначенням та характером продукції, що випускається (основні, допоміжні, природні). Простий / складний процеси у виробничому процесі. Операція. Технологічний процес, як частина виробничого процесу. Технологічна операція (операція). Наладка. Загальні принципи раціональної організації виробничого процесу: спеціалізація, уніфікація, паралельність, неперервність, пропорційність, прямоточність, ритмічність, гнучкість. Тривалість виробничого циклу, як показник, що характеризує рівень організації виробництва. Складові виробничого циклу (технологічний період та його структура, час перерв та його структура). Формалізоване визначення тривалості виробничого циклу. Розмір партії деталей та методи його визначення. Методи сполучення операцій (послідовний, паралельний, паралельно-послідовний) та їх методичне відображення. Формалізоване визначення загальної тривалості виробничого циклу за різних видів руху виробництва. Організація рівномірної роботи підприємства (в т.ч. розрахунок коефіцієнта ритмічності). Тип виробництва (визначення). Масовий, серійний та одиничний типи виробництва. Характеристика типу виробництва через коефіцієнт спеціалізації робочого місця (коефіцієнт закріплення операцій) або через обернений до нього коефіцієнт рівня серійності. Розрахунок кількості технологічних операцій на одному робочому місці. Три групи робочих місць з точки зору їх спеціалізації. Потоковий, партійний та одиничний методи

організації виробництва. Загальне поняття про потокове виробництво: потокова лінія (визначення); такт потокової лінії та його формалізоване визначення; ритм потокової лінії та його формалізоване визначення; розрахунок кількості робочих місць на основі такту; формула визначення швидкості руху конвеєра; формула визначення загальної довжини лінії. Різновиди потокового виробництва: форми потокового виробництва та їх характеристика (безперервно-потокова та прямоточна); види поточкових ліній (однопредметні та багатопредметні) та їх характеристика; вільний та регламентований способи підтримки такту. Методи синхронізації: синхронізація (визначення); форми синхронізації (груба та точна); способи грубої синхронізації (концентрація операцій, введення паралельних робочих місць, комбінування); варіанти комбінування; способи точної синхронізації. Заділи у потоковому виробництві (технологічний, транспортний, страховий, резервний) та розрахунок незавершеного виробництва. Планування потокової лінії.

Організація технічного обслуговування виробництва на підприємстві. Основні функції технічного обслуговування. Структура допоміжних виробництв та всієї системи технічного обслуговування підприємства. Характерні особливості структурних підрозділів системи технічного обслуговування підприємства. Головні напрямки розвитку технічного обслуговування виробництва. Основне завдання ремонтного господарства. Організація управління ремонтним господарством: склад ремонтної служби; форми організації ремонтних робіт. Система планово-попереджувального ремонту (ППР): структура ППР (міжремонтне обслуговування та ремонтні роботи /малі, середні, капітальні /) ; нормативи ППР (тривалість ремонтного циклу, тривалість міжремонтних та міжоглядових періодів, структура ремонтного циклу, категорії складності ремонту, нормативи трудомісткості, нормативи матеріаломісткості ремонтних робіт). Планування ремонтних робіт. Інструментальне господарство та його структура. Завдання інструментального господарства. Характеристика інструменту: класифікація інструменту (за призначенням, за характером); розрахунок потреби в інструменті; норма зношення інструменту та її визначення; оборотний фонд інструменту; мінімальний запас (розмір мінімального запасу); максимальний запас; точка замовлення; запас точки замовлення. Завдання енергетичного господарства. Основні види енергії та енергоносії. Структура енергогосподарства великих підприємств. Управління енергетичним господарством. Складання енергетичних та паливних балансів. Розподіл енергії за характером використання (технологічна, рушійна, опалювальна, освітлювальна). Вторинні енергетичні ресурси. Напрямки використання вторинних енергетичних ресурсів (технологічне, теплоенергетичне, електроенергетичне). Класифікація транспортних засобів, що використовуються на промислових підприємствах: за призначенням та місцем перевезень (зовнішні, міжцехові, внутрішньцехові); за принципом дії (перервної дії, неперервної дії); за видом (залізничні, водні, безрейкові, механічні). Маршрутні перевезення (маятникові та кільцеві). Вантажооборот

(внутрішній та зовнішній). Шахова відомість розрахунку вантажообороту. Розрахунок потреби у транспортних засобах. Система показників, що характеризує рівень роботи транспортного господарства. Показники ефективності транспортних засобів. Структура складського господарства (різновиди складів). Складські операції та їх характеристика. Методи складських операцій (план-карта, лімітна карта). Система обліку в складському господарстві (інвентаризація). Організація роботи та управління складським господарством.

Організація матеріально-технічного постачання та збуту на підприємстві. Структура органів управління МТП. Функції структурних підрозділів МТП: планово-економічна група, матеріальна група, диспетчерська група. Структура органів управління служби збуту. Функції відділу збуту. Методи розрахунку потреб матеріальних ресурсів на виконання виробничої програми: прямого рахунку (по виробний, по детальний, по аналогії, за типовими представниками); статистичний метод (метод динамічних коефіцієнтів); рецептурний метод; перехідний виробничий запас; визначення розміру отримання матеріалів зі сторони; план поставки у натуральному та у вартісному вимірі; план асортиментних поставок продукції, його структура та завдання, що ним вирішуються. Різновиди оперативної роботи з реалізації плану забезпечення. Матеріальні фонди. Специфікація фондів. Форма поставок: транзитна та складська.

Тема 19. Системи забезпечення конкурентоспроможності продукції

Визначення суті поняття «конкурентоспроможність продукції»: показники та методи її оцінки, чинники забезпечення». Сутність поняття «конкурентоспроможність продукції»; фактори від яких залежить рівень конкурентоспроможності продукції (ціна, витрати, сервіс, реклама, імідж виробника, співвідношення між «ціна – якість», співвідношення між попитом та пропозицією); показники конкурентоспроможності, а саме: частка в продажі продукції при задоволенні ринкового попиту поряд з товарами-конкурентами, корисний ефект, сукупні витрати; методи оцінки конкурентоспроможності, зокрема: за параметричними показниками, за списком головних параметрів, метод опитування покупців; схему оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства на ринку; багато спрямований вплив підвищення якості та конкурентоспроможності продукції на виробництво та імідж підприємства; основні способи (чинники) підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства.

Визначення суті поняття “якість продукції”. Якість продукції. Обставини, що зумовлюють необхідність підвищення якості. Параметри якості. Наслідки низької якості.

Показники якості продукції, методи їх кількісного вимірювання та оптимізація рівня якості. Показники якості продукції: узагальнюючі, комплексні, одиничні. Методи кількісного вимірювання показників якості продукції. Способи відображення показників якості. Рівень якості та

методологія його визначення. Оптимізація рівня якості. Чинники оптимізації. Критерії оптимізації. Графічний спосіб оптимізації

Атестація, сертифікація та стандартизація продукції. Атестація продукції (визначення). Оцінка результатів атестації за допомогою індексів. Правове забезпечення сертифікації. Сертифікація продукції (визначення). Значення сертифікації. Обов'язкова, добровільна сертифікації. Самосертифікація. Умови самосертифікації. Сертифікація третьою стороною. Сертифікат відповідності. Знак відповідності. Система сертифікації. Стандартизація. Стандарти і технічні умови. Різновиди стандартів за статусом. Структура стандартів якості серії ISO 9000.

Технічний контроль якості на підприємстві. Технічний контроль (визначення). Організаційна структура ВТК на підприємстві. Функції ВТК. Форми технічного контролю. Види технічного контролю. Об'єкти технічного контролю. Засоби контролю. Облік та аналіз браку: дефект (визначення); допустиме відхилення; різновиди дефектів(конструктивні, виробничі, явні, критичні, значні, малозначні, виправні, невивиправні); придатна одиниця продукції; брак (визначення); збіг та відмінність між браком та "бракованою продукцією"; різновиди браку (вивиправний, невивиправний, внутрішній, зовнішній).

Система управління якістю продукції. Система якості продукції (визначення). Управління якістю продукції (визначення). Стадії життєвого циклу продукції. Петля якості. Основні вимоги до продукції та їх необхідні критерії. Основне завдання управління якістю продукції. Фактори впливу на якість продукції (класифікація).

Зарубіжний досвід з управління якістю продукції та оцінка впливу її підвищення на величину прибутку. Зарубіжний досвід з управління якістю продукції. Загальне управління якістю (Total quality management TQM). Елементи TQM. Фази процесу вдосконалення якості продукції. Методи та прийоми вдосконалення якості: підхід 5 W 2 H, блок-схема процесу, контрольні листи, аналіз Парето, кружки якості, мозкова атака. Місце та роль ВТК в управлінні якістю продукції. Якість продукції та прибуток: взаємозв'язок та взаємозалежність (методика).

Тема 20. Витрати підприємства

Витрати та видатки підприємства. Суть поняття видатків та їх відмінність від витрат та платежів; зміст понять: постійні/змінні видатки та величина покриття; суть видатків втрачених можливостей; характеристика: динаміки постійних видатків, залишкових та стартових видатків, сачків постійних видатків; характеристика: пропорційних. дигресивних та прогресивних видатків; суть та поведінка валових видатків підприємства; зміст граничних видатків; типова динаміка видатків; характеристика статей та структури видатків.

Загальна характеристика витрат на виробництво та собівартість продукції(наданих послуг). Собівартість продукції (визначення економічної

суті). Склад витрат, що включається у собівартість продукції (робіт, послуг). Відмінності у підходах (економічному, бухгалтерському, податковому) до визначення поняття витрат. Класифікація витрат *за економічним підходом*: за ступенем однорідності (елементні, комплексні); за способом обчислення на одиницю продукції (прямі, непрямі); відносно обсягів виробництва (постійні, змінні); відносно виробничого процесу (основні, накладні); за доцільністю (продуктивні, непродуктивні); за календарним періодом (поточні, одноразові); за різновидом витрат (економічними елементами, статтями калькуляції), граничні витрати, витрати втрачених можливостей (альтернативні). Валові витрати і середні валові витрати, середня величина покриття. Постійні витрати (середні постійні витрати, залишкові, стартові). Змінні (пропорційні, дегресуючі, прогресуючі). Аналітичний аспект співвідношення змінних і постійних витрат (точка беззбитковості). Класифікація витрат *за бухгалтерським підходом*: залежно від видів діяльності (від звичайної, від надзвичайної); залежно від елементів. Класифікація витрат *з метою податкового обліку*. Управління витратами (визначення).

Сукупні витрати та собівартість продукції(послуг). Економічна суть кошторису виробництва. Склад елементів витрат кошторису. Зміст собівартості валової, товарної, реалізованої продукції та методика їх визначення (обчислення). Зміна собівартості під впливом організаційно-технічних факторів. Вплив зміни умовно-постійних витрат на собівартість.

Собівартість окремих виробів та методи калькулювання. Калькуляція (визначення). Об'єкт калькулювання. Калькуляційна одиниця. Склад калькуляційних статей та методика їх обчислення. Методи калькулювання, зокрема: метод величини покриття, загальна калькуляція. Переваги методу величини покриття над методом загальної калькуляції: на прикладі бюджету по прибутку підприємства, на прикладі обмеження асортименту продукції, що випускається, на прикладі проблеми додаткового замовлення, на прикладі маркетингових видатків, на прикладі внутрішньо-фірмових взаємозалежностей. Метод зворотної калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів: питомих витрат, баловий, кореляційний, агрегатний.

Тема 21. Фінансово-економічні результати суб'єктів господарювання

Зміст і форми фінансової діяльності підприємства (організації). Характеристика фінансової діяльності: зміст та завдання фінансової діяльності; фінансування за джерелами коштів (внутрішнє/зовнішнє, за рахунок власних коштів/ за рахунок залучених коштів); кредитне фінансування: кредит (визначення), грошова і не грошова (товарний кредит, оренда та її різновид – лізинг) форми кредиту. Планування фінансової діяльності: фінансовий план, як інструмент управління фінансами підприємства; перспективний та поточний фінансові плани підприємства; форма фінансового плану підприємства (організації); доходна частина балансу доходів та витрат, витратна частина балансу доходів та витрат;

оперативний баланс (бюджет) грошових надходжень і видатків, як форма фінансового планування.

Формування й використання прибутку. Сутність і показники прибутку: прибуток (визначення); різновиди прибутку залежно від формування та розподілу (загальний/після оподаткування); валовий маржинальний та операційний прибуток. Джерела прибутку та його обчислення: джерела формування прибутку підприємства (продаж /реалізація/ продукції /послуг/, продаж іншого майна, позареалізаційні операції); прямий та аналітичний методи обчислення прибутку від реалізації; формула обчислення прибутку, як бази оподаткування; валовий дохід/валові витрати. Напрямки використання прибутку підприємства: схема використання прибутку; формалізований виклад визначення розміру дивідендів у відносних та абсолютних величинах.

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства (організації). Сутність та інформаційна база оцінки: звіти про фінансові результати, рух грошових коштів, власний капітал; система розрахункових показників: прибутковості (валовий прибуток, чистий прибуток, рентабельність /активів, власного капіталу, акціонерного капіталу, продукції, одного виробу/), ділової активності (оборотність активів, оборотність товарно-матеріальних запасів, середній термін оплати дебіторської заборгованості, середній термін кредиторської заборгованості), фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості боргів, фінансовий ліверидж), платоспроможності (коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності).

Сутнісна характеристика та вимірювання ефективності виробництва. Економічна суть і загальна методологія визначення: ефективність виробництва (визначення); закон економії робочого часу та його математичне відображення; принципова схема формування результатів та ефективності виробництва (продуктивності виробничо-економічної системи); формалізована форма ефективності (продуктивності) виробництва; тлумачення понять: кінцевий результат процесу виробництва та кінцевий народногосподарський результат роботи підприємства. Різновиди ефективності виробництва: класифікація ефективності виробництва (діяльності) за окремими ознаками; економічна ефективність, соціальна ефективність, локальна (комерційна) ефективність, народногосподарська ефективність, абсолютна/порівняльна ефективність, первинна (початкова) ефективність, дифузійний ефект, резонансний ефект, ефект “стартового вибуху”, супровідні можливості, ефект акселерації, синергічна ефективність. Вимірювання ефективності діяльності: критерії вимірювання рівня ефективності (визначення); система показників ефективності виробництва та принципи їх формування; групи системи показників ефективності (узагальнюючі показники ефективності виробництва /діяльності/, показник ефективності використання праці / персоналу/, показники ефективності використання основних та оборотних фондів, показники ефективності використання фінансових коштів /оборотних коштів та інвестицій/); ефективність застосовуваних і споживаних ресурсів, як специфічна форма

прояву загальної ефективності виробництва (діяльності) та її формалізований виклад. Оцінка соціальної ефективності.

Чинники зростання ефективності виробництва (діяльності підприємства). Класифікація та загальна характеристика за ознаками: за видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення), за напрямками розвитку та вдосконалення виробництва (діяльності); за місцем реалізації в системі управління виробництвом (діяльністю). Напрямки дії та використання окремих чинників: технологія, устаткування, матеріали та енергія, виробниці, працівники, організація і системи, методи роботи, стиль управління, державна економіка й соціальна політика, інституціональні механізми, інфраструктура, структурні зміни в суспільстві.

Тема 22. Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності

Загальна (абсолютна) та порівняльна (відносна) ефективність капіталовкладень. Диференційовані показники загальної (абсолютної) ефективності: капіталомісткість та капіталовіддача. Узагальнюючі показники загальної (абсолютної) ефективності: коефіцієнт економічної ефективності та термін окупності. Методи порівняльної ефективності: при обмеженому числі варіантів капіталовкладень, метод приведених витрат, як спосіб порівняння капіталовкладень за умов багатоваріантності, метод приведення різночасових капіталовкладень до умов порівняльності. Розрахунок річного економічного ефекту на базі приведених витрат.

Бухгалтерський та економічний (або фінансовий) підходи до аналізу й оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій). Основні методичні підходи до аналізу і оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій) за ринкових умов: бухгалтерський та економічний (або фінансовий). Методи бухгалтерського підходу: метод "PP" та "AROR". Методи економічного (або фінансового) підходу: концепція часової вартості грошей, методика розрахунку теперішньої та майбутньої вартості, метод аналізу та оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій) – NPV.

Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень.

Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність. Суть ефективності виробництва; продуктивність системи; економічну та соціальну ефективність; сутнісний зміст мультиплікаційного ефекту та інтенсифікації виробництва.

Тема 23. Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Поняття і види ефективності. Ефективність виробництва. Продуктивність системи. Схема формування результатів і ефективності виробництва (продуктивності виробничо-економічної системи). Види ефективності виробництва (продуктивності системи) за окремими ознаками. Економічна ефективність. Соціальна ефективність. Мультиплікаційна ефективність. Специфічні форми мультиплікаційного ефекту. Інтенсифікація виробництва.

Вимірювання. Критерії. Продуктивність суспільної (живої та уречевленої) праці. Принципи формування системи показників ефективності виробництва, виробничо-господарської та комерційної діяльності. Вимірювання економічної ефективності ресурсів і витрат. Система показників ефективності виробництва (діяльності підприємства). Узагальнюючий показник ефективності застосовуваних ресурсів. Узагальнюючий показник ефективності споживаних ресурсів. Частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва. Загальна рентабельність виробництва. Оцінка соціальної ефективності.

Чинники зростання. Ознаки класифікації чинників зростання ефективності. Напрямки реалізації внутрішніх і зовнішніх чинників. Інтегрована модель чинників ефективності виробництва

Тема 24. Сучасні моделі розвитку підприємств

Сутнісна характеристика, роль і значення розвитку підприємства. Розвиток підприємства та організаційний розвиток в сучасній теорії організації та практиці управління. Концепції розвитку підприємства: життєвих циклів А. Адізеса та концепція розвитку підприємства Л. Грейнера. Застереження щодо розгляду стадій життєвого циклу підприємства. Стадії життєвого циклу підприємства та їх характеристика: зародження ідеї створення підприємства; раннє дитинство; дитинство; юність; розквіт; стабілізація; аристократизм; рання бюрократизація; бюрократизація. Основні підходи щодо з'ясування суті терміну організаційний розвиток. Моделі в структурі стратегічного управління організаційним розвитком: структурно-ситуаційна; інноваційна; феноменологічна; конфліктна селекційна. Критерії класифікації вказаних моделей запропоновані А.І. Кравченком: зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, структура підприємства. Класифікація моделей за джерелом, що спонукає організацію до зміни: екзогенні, ендогенні та змішані. Розмежування моделей за механізмом, що визначає логіку протікання процесу: раціонально сплановані; спонтанні; мішані. Класифікація моделей за впливом попереднього розвитку на логіку структурних змін: волюнтаристські та історичні. За способом реагування організації на джерело зміни: пасивні, активні, мішані. Моделі за підсумком процесу зміни: з телеологічним запрограмованим результатом; випадкові; мішані. Моделі за сферою протікання: фокусні та популяційні.

Типові моделі організаційного розвитку: модель Айзедіса; модель Грейнера. Стадії розвитку відповідно із моделлю Грейнера: засновані на творчості; засновані на керівництві; засновані на делегуванні; засновані на координації; засновані на співпраці. Фактори розвитку управління за усіма фазами росту організації за Грейнером.

Зміст основних теорій розвитку підприємства: теорія спрямованого розвитку підприємства, теорія циклічного розвитку підприємства, теорія життєвого циклу підприємства.

Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві.

Тема 25. Трансформація і реструктуризація підприємств

Загальна характеристика процесу трансформації та реструктуризації підприємств. Необхідність, сутність і мета трансформації та реструктуризації. Форми і види реструктуризації. Оперативна реструктуризація. Стратегічна реструктуризація. Організаційно-правовий вид реструктуризації. Технічна реструктуризація. Економічна життєздатність. Фінансова життєздатність. Управлінська реструктуризація. Часткова або обмежена реструктуризація.

Санація (фінансове оздоровлення) суб'єктів господарювання. Загальна характеристика санації. Структурні елементи санації. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємства. Стратегічні цілі та тактика проведення санації. Критерії відбору проектів фінансового оздоровлення. Проект санації та його структура. Бізнес-план фінансового оздоровлення та його розділи. Техніко-економічне обґрунтування санації.

Тема 26. Оптимізація бізнес процесів підприємства

Процесний підхід до управління підприємством. Порівняльна характеристика процесного та функціонального підходів до управління. Революційний та еволюційний способи розвитку підприємства.

Бізнес-процеси підприємства та їх характеристика. Оптимізація бізнес-процесів – визначення. Класифікація бізнес-процесів. Групи методів оптимізації бізнес-процесів: універсально-принципові методи; методи бенчмаркінгу; групової роботи. Сукупна послідовність дій(кроків) оптимізації бізнес-процесів: опис сфери дії процесу; створення моделі процесу в його поточному стані; фіксація результатів; опис даних щодо думки споживача про якість процесу; опис даних, що дозволяють вирівняти протікання аналогічних процесів на власному та аналогічних підприємствах; розробка стандартів для кожного показника, отриманого на кроку 3; виявлення проблем, що виникають в ході реалізації даного процесу; розробка звіту за результатами аналізу проблем; розробка пропозицій щодо розв'язку проблем; сформулювати бачення майбутнього стану процесу; попередній аналіз ініціатив з точки зору їх економічної ефективності.

Регламентація та контроль бізнес-процесів. Основні методи і засоби аналізу бізнес-процесів організації.

Організаційне забезпечення оптимізації бізнес-процесів.

Тема 27. Економічна безпека підприємства

Економічна безпека підприємства (фірми). Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки підприємства (організації). Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства (організації). Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими. Служба безпеки фірми (підприємства, організації).

Реструктуризація та санація (фінансове оздоровлення) підприємств (фірм). Загальна характеристика процесу реструктуризації підприємств (організацій). Практика здійснення та ефективність реструктуризації підприємств (організацій). Санація (фінансове оздоровлення) суб'єктів господарювання.

Банкрутство та ліквідація підприємства (фірми). Банкрутство підприємств (організацій) як економічне явище. Методичні основи визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Ліквідація збанкрутілих підприємств (організацій).

БЛОК „ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА”

Тема 1. Поняття організації виробництва.

Співвідношення та взаємозв'язок понять „виробництво”, „організація”, „організація виробництва”, „управління виробництвом”, „операційний менеджмент”, „виробничий менеджмент”.

Організація виробництва в ринкових умовах як об'єкт вивчення. Предмет курсу, методологічні особливості його викладання. Мета, завдання та зміст дисципліни. Зв'язок з іншими дисциплінами.

Розвиток науки та практики організації виробництва, проблеми, що залишаються, і майбутнє організації виробництва.

Тема 2. Виробництво і виробничі системи.

Фактори виробництва: земля, праця, капітал, підприємницькі здібності, організація виробництва, технологія, інформація. Цілі і завдання виробництва.

Виробництво як відкрита система. Характеристика її елементів. Зовнішнє середовище виробничої системи, система інформаційного обслуговування виробництва.

Особливості створення та функціонування виробничих (операційних) систем. Основний зміст робіт з організації виробництва. Взаємовідносини підрозділів та служб підприємства в системі організації виробництва. Сучасні концепції виробництва.

Тема 3. Виробничі процеси.

Поняття виробничого процесу. Основні і допоміжні процеси. Процеси обслуговування. Технологічні операції та процеси, їх характеристика; правила і порядок розробки.

Принципи раціональної організації виробничого процесу. Особливості їх застосування в сучасних умовах.

Типи виробництва: поняття та кількісні межі типів виробництва, їх організаційно-економічні характеристики.

Сучасні підходи до розв'язання суперечностей економічності виробництва і ринкових потреб.

Тема 4. Організація виробничих процесів у часі.

Поняття та склад виробничого циклу, його тривалості. Розрахунки операційного циклу за різних способів поєднання операцій, форм організації виробництва, типів виробництва та видів продукції. Особливості визначення інших складових виробничого циклу.

Шляхи скорочення виробничого циклу: оптимізація партії запуску деталей та серійності продукції; збалансованість виробництва, тривалості технологічних операцій; раціоналізація режимів обробки та переміщень деталей (виробів); наладка і приладка обладнання; багатофункціональні та гнучкі лінії.

Вплив виробничого циклу на показники діяльності підприємства.

Тема 5. Методи організації виробничих процесів.

Поняття методів організації виробництва. Особливості їх визначення і застосування. Чинники, що впливають на вибір методів організації виробництва.

Непотокове виробництво та його характеристика. Форми спеціалізації не потокового виробництва: технологічна, предметно-групова та змішана. Обчислення кількості устаткування та його розміщення.

Потокове виробництво: класифікація видів, основні ознаки та ефективність. Вибір форми організації потокового виробництва та визначення параметрів потокової лінії.

Об'єкти і засоби механізації й автоматизації виробництва. Організація автоматизованого виробництва. Поняття, складові частини дрібного гнучкого автоматизованого виробництва та перспективи розвитку.

Тема 6. Регулювання виробничого процесу.

Цілі, завдання та функції регулювання виробничих процесів. Принципи, форми, структура організації диспетчеризації.

Технічні засоби диспетчеризації: зв'язок, промислове телебачення, сигналізація.

Інформаційні системи і програмне забезпечення регулювання виробничих процесів у сучасних умовах.

Тема 7. Просторове розміщення виробничого процесу.

Технологія виробництва, територіальне зосередження та розміщення засобів виробництва і робочих місць. Види структур.

Особливості створення і реформування виробничих підрозділів. Виробничі підрозділи: цілі, завдання, функції, права та відповідальність. Напрямки вдосконалення виробничих систем і проблеми вибору раціональної структури. Шляхи реструктуризації великих підприємств та об'єднань.

Тема 8. Система обслуговування виробництва.

Виробнича інфраструктура: поняття та складові, роль і значення у системі організації виробництва.

Інструментальне обслуговування: цілі, завдання, структура. Класифікація, індексація інструменту та оснащення. Розрахунок оснащення та інструменту, визначення норм їх витрат та запасів.

Ремонтне обслуговування: цілі, завдання, структура. Класифікація та паспортизація устаткування. Системи експлуатаційного, технічного обслуговування та ремонту устаткування.

Енергетичне обслуговування: цілі, завдання, структура. Система енергетичного забезпечення виробництва. Види енергії і розрахунок їх витрат.

Транспортне обслуговування: цілі, завдання, структура. Внутрішньо-заводський транспорт, його види, вибір і розрахунок необхідної кількості. Організація та характеристика міжцехових перевезень. Планування і регулювання транспортного господарства.

Матеріальне обслуговування: системи забезпечення підприємства матеріальними ресурсами та їх переміщення. Організація, планування й управління матеріальними потоками. Моделі управління запасами. Вплив технологічного планування підприємства на матеріальне обслуговування. Організація складського господарства, розрахунок площі складських приміщень, засобів зберігання і переміщення матеріалів.

Інформаційне обслуговування: цілі, завдання, структура. Види інформації, носії, характер доступу, отримання. Технічні засоби. Вимоги до інформаційних потоків.

Тема 9. Організація трудових процесів.

Поняття та цілі організації трудових процесів. Вимоги до поділу праці. Види та зміст структурування праці: розширення завдань, збагачення змісту завдань, зміна робіт, групова робота.

Формалізація трудового процесу і його умов: карта організації праці, проект організації робочого місця. Організаційні системи забезпечення та обслуговування робочих місць.

Суміщення професій та багатOVERSTATNE обслуговування, сутність та особливості застосування.

Тема 10. Комплексна підготовка виробництва до зміни продукту (технології)

Сутність комплексної підготовки виробництва, її роль, значення та складові частини в сучасних умовах.

Науково-технічна підготовка виробництва; сутність та особливості виконання.

Передпроектні дослідження. Життєвий цикл продукції (процесів). Особливості створення та освоєння продукту: етапи, процедури. Організаційні форми і методи досліджень, проектування й освоєння виробів. Проектно-конструкторська підготовка: зміст, завдання та етапи. Технічне завдання (вимоги, показники) на проектування. Технічна пропозиція, ескізний проект, технічний проект, робоча документація. Особливості проектування виробів для різних типів виробництва з урахуванням умов ринкових потреб. Уніфікація, стандартизація, технологічність конструкцій. Організація взаємодії проектувальників і виробників. Технічні засоби проектування. САПР та їх види.

Технологічна підготовка: зміст, завдання та порядок проведення. Системи технологічної підготовки виробництва (державні та галузеві стандарти). Склад технологічної документації: технологічний маршрут, операційна карта. Види технологічних процесів: одиничні, типові і групові. Методи оцінки та вибір технологічного процесу, устаткування, матеріалів і

технічних параметрів їх обробки. Методи нормування та розрахунку матеріальних витрат. Проектування інструменту та оснащення. Технологічні планування розміщення устаткування, робочих місць. Організаційно-економічна підготовка виробництва.

Організаційна підготовка: сутність та завдання. Розробка та впровадження нових форм і методів організації виробничих процесів, раціоналізація виробничих структур (підрозділів).

Економічна підготовка: функціонально-вартісний аналіз, розрахунки показників економічності виробів (процесів), що проектуються, оцінка і вибір варіантів.

Екологічна підготовка: екологічна експертиза на проектних стадіях виробів (процесів), моніторинг впливу технології виробництва на довкілля. Заходи для зменшення забруднення середовища від виробництва та експлуатації виробів (процесів).

Організація освоєння нового продукту (технології): сутність та етапи здійснення. Особливості процесів освоєння продукту у серійному та масовому виробництвах. Методи прискорення освоєння нової продукції.

Тема 11. Формування якості і забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Поняття якості, показники і методи оцінки. Система забезпечення якості та її елементи. „Петля якості” й її сутність. Система стандартів якості продуктів (процесів). Нагляд і контроль якості продукції, його види, методи: запобіжний, статичний. Розрахунок їхніх параметрів. Зарубіжний досвід управління якістю продукції. Конкурентоспроможність, її зв'язок з якістю. Сертифікація продукції. Міжнародні системи сертифікації.

Тема 12. Виробнича стратегія та проектування структурних змін.

Стратегія продукту та виробничої системи. Вплив економічної стратегії на асортиментну політику і диверсифікацію виробництва. Маркетингова інформація і формування „товарного досьє”.

Діагностика виробничої системи. Оцінка виробничого потенціалу і його відповідності техніко-технологічним характеристикам конкурентоспроможних продуктів (процесів).

Підходи та методи здійснення структурних змін у виробничій системі. Процеси проектування і раціоналізації виробничих систем.

Тема 13. Оперативне управління виробництвом (ОУВ)

Оперативне управління як організаційно-планова система. Цілі, завдання, функції та етапи ОУВ.

Календарно-планові нормативи: складові, призначення та розрахунки. Виробнича потужність, розрахунки оптимізації та її використання.

Виробнича програма, вимоги й особливості оптимального розподілу по календарно-планових періодах та підрозділах у різних типах виробництва.

Технічні засоби планування й обліку оперативних виробничих програм підрозділів, змінних і змінно-добових завдань.

Організація поточного контролю і технологія регулювання виробництва.

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ
для вступників на освітній рівень
„магістр”

3 КУРСУ „ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА”

1. Співвідношення та взаємозв'язок понять „виробництво”, „організація”, „організація виробництва”, „управління виробництвом”, „операційний менеджмент”, „виробничий менеджмент”.
2. Організація виробництва в ринкових умовах як об'єкт вивчення.
3. Розвиток науки і практики організації виробництва
4. Виробництво як відкрита система. Характеристика її елементів.
5. Основи створення та функціонування виробничих (операційних) систем.
6. Сучасні стратегії виробництва.
7. Передумови та сутність організаційного проектування.
8. Діагностика стану виробничої системи.
9. Вибір форми організації виробництва
10. Характеристика стадій та етапів життєвого циклу виробу.
11. Класифікація процесу підготовки виробництва.
12. Характеристика теоретичних, пошукових та прикладних досліджень.
13. Раціоналізаторство як напрям вдосконалення виробничого процесу.
14. Організація інноваційної роботи.
15. Зарубіжне патентування та ліцензування.
16. Поняття та організація проектно-конструкторської підготовки виробництва.
17. Вимоги до конструкції нового виробу.
18. Забезпечення технологічності конструкції.
19. Сутність, цілі і завдання технологічної підготовки виробництва.
20. Зміст технологічної підготовки виробництва.
21. Організація проведення робіт з технологічної підготовки виробництва.
22. Основні напрямки підвищення ефективності технологічної підготовки виробництва.
23. Екологічна підготовка виробництва.
24. Суть та етапи організаційної підготовки виробництва.
25. Промислове освоєння нового продукту.
26. Методи переходу на випуск нової продукції.
27. Загальна характеристика виробничого процесу та його елементів.
28. Класифікація виробничих процесів.
29. Основні принципи організації виробничих процесів.
30. Порівняльна характеристика типів виробництва.
31. Методи організації виробництва.
32. Одиничний метод організації виробництва.
33. Партійний метод організації виробництва

34. Зарубіжний досвід організації виробництва.
35. Загальна характеристика і різновиди потокового виробництва.
36. Розрахунок параметрів однопредметних (постійно-потокових) ліній.
37. Гнучкі виробничі системи і організаційні передумови їх створення
38. Основні складові гнучкої автоматизованої виробничої системи та їх характеристика
39. Організація гнучких автоматичних виробничих систем
40. Організація управління гнучкими виробничими системами
41. Виробничий цикл: суть, значення, структура.
42. Обчислення тривалості виробничого циклу при паралельному та послідовному способах сполучення технологічних операцій.
43. Особливості обчислення тривалості виробничого циклу при змішаному способі сполучення операцій, та складного виробу.
44. Методика розрахунку виробничого циклу складного виробу.
45. Розрахунок складових незавершеного виробництва.
46. Шляхи скорочення тривалості виробничого циклу.
47. Поняття і характеристика елементів виробничої структури підприємства.
48. Фактори, що визначають виробничу структуру підприємства.
49. Принципи побудови виробничих структур.
50. Просторове розташування підприємства.
51. Тенденції розвитку й удосконалення виробничих структур.
52. Організація діяльності виробничої інфраструктури підприємства.
53. Підрозділи та господарства виробничої інфраструктури.
54. Тенденції розвитку технічного обслуговування підприємства.
55. Склад і завдання ремонтного господарства підприємства.
56. Система ремонтів і технічних обслуговувань та їх нормативна база.
57. Планування та організація ремонтних робіт.
58. Система показників і шляхи підвищення ефективності діяльності ремонтного господарства підприємства.
59. Склад і завдання інструментального господарства підприємства.
60. Класифікація та індексація інструмента
61. Планування потреби, організація зберігання, видачі і відновлення інструмента.
62. Шляхи вдосконалення організації інструментального господарства підприємства.
63. Склад і завдання енергетичного господарства підприємства.
64. Організація нормування, обліку та планування енергопостачання на підприємстві.
65. Показники і шляхи поліпшення використання енергоресурсів підприємства.
66. Склад і завдання транспортного господарства підприємства
67. Організація транспортних перевезень та розрахунок потреби у транспортних засобах

68. Показники і шляхи підвищення ефективності діяльності транспортного господарства підприємства
69. Організація постачань матеріальних ресурсів на підприємство.
70. Структура і функції служби матеріально-технічного забезпечення підприємства.
71. Організація складського господарства підприємства.
72. Організація діяльності тарного господарства.
73. Суть та класифікація виробничих запасів.
74. Завдання системи управління товарно-матеріальними запасами.
75. Нормування та методи визначення потреб у виробничих запасах.
76. Системи і моделі управління запасами.
77. Характеристика показників якості продукції.
78. Методи оцінки якості продукції за виробничими показниками.
79. Ефективність випуску і шляхи поліпшення виробництва високоякісної продукції
80. Склад і завдання відділу технічного контролю.
81. Функції, принципи та види технічного контролю якості.
82. Об'єкти технічного контролю.
83. Методи технічного контролю.
84. Еволюція систем управління якістю продукції
85. Сутність, зміст та мета тотальної системи управління якістю продукції та виробництва.
86. Інструментарій тотальної системи управління якістю.
87. Удосконалення системи управління якістю в економіці України.
88. Поняття і класифікація браку.
89. Організація обліку браку на підприємстві.
90. Аналіз причин браку.
91. Контроль якості продукції на національному та міжнародному рівнях.
92. Оцінка і сертифікація продукції та систем якості на підприємстві.
93. Державний нагляд за якістю продукції.
94. Загальна характеристика змісту, цілей і завдань оперативного управління виробництва.
95. Оперативно-календарне планування виробництва.
96. Оперативне регулювання виробництва (диспетчеризація).
97. Організація управління цехом і виробничою ділянкою підприємства.
98. Особливості оперативно-календарного планування в одиничному і дрібносерійному виробництві.
99. Особливості оперативно-календарного планування в серійному виробництві.
100. Особливості оперативно-календарного планування в масовому виробництві

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ З КУРСУ “ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА”

1. Взаємозв'язок основного капіталу та оборотних коштів (промислового капіталу) та їх характеристика.
2. Функціональні форми промислового капіталу.
3. Внутрішнє середовище організації, його ситуаційні фактори та їх стисла характеристика.
4. Підприємство, як самостійний господарюючий суб'єкт: визначення та основні організаційно-правові атрибути.
5. Визначення та характеристика основних економіко-правових документів необхідних для створення і реєстрації підприємства.
6. Майно підприємства та джерела його формування.
7. Характеристика підприємства відповідно до Господарського Кодексу.
8. Об'єднання підприємств: види та стисла характеристика.
9. Характеристика основних напрямів діяльності промислових підприємств.
10. Функції типового промислового підприємства.
11. Інфраструктура промислового підприємства та його матеріально-технічна база.
12. Виробнича структура підприємства та її основні форми.
13. Управління, як окремий фактор виробництва: концепції управління.
14. Управління, як окремий фактор виробництва: структурна схема системи управління підприємством.
15. Організаційна структура управління (визначення).
16. Основний капітал підприємства: визначення, склад, структура (видова/вікова) та ступінь її прогресивності.
17. Різновиди вартісної (грошової) оцінки основного капіталу та їх методичне відображення.
18. Показники, що відображають ефективність використання основного капіталу (капіталовіддача/ капіталомісткість/рентабельність).
19. Показники, що відображають рух основного капіталу (коефіцієнти вибуття/оновлення та середньорічна вартість (спрощена)).
20. Визначення понять: амортизація основного капіталу, амортизаційні відрахування, амортизаційний фонд та їх методичне відображення.
21. Методика рівномірного нарахування амортизації основного капіталу.
22. Відмінність між амортизацією та зношенням основного капіталу.
23. Оборотний капітал підприємства: визначення та структура.
24. Фонди обігу: структура та характеристика.
25. Характеристика нематеріальних ресурсів підприємства.
26. Характеристика нематеріальних активів підприємства.
27. Поняття, класифікація та структура персоналу.
28. Оцінка кількісного та якісного складу персоналу промислового підприємства.
29. Бюджет робочого часу та методика його складання.

30. Теоретико-методичні підходи до розрахунку чисельності робітничого складу персоналу підприємства.
31. Продуктивність суспільної та індивідуальної праці.
32. Прямі та обернені показники продуктивності праці.
33. Методи вимірювання продуктивності праці (зміст та характеристика).
34. Економічний зміст заробітної плати, номінальна /реальна заробітна плата та формалізований спосіб відображення їх взаємозв'язку.
35. Основні принципи організації оплати праці.
36. Тарифна система оплати праці: структура та стисла характеристика її складових.
37. Форми та системи оплати праці.
38. Сутнісна характеристика поняття “якість продукції”: визначення, обставини, що зумовлюють необхідність підвищення якості, параметри якості, наслідки низької якості.
39. Визначення та характеристика показників щодо оцінки якості продукції.
40. Визначення та характеристика методів кількісного вимірювання показників якості продукції та способів їх відображення.
41. Визначення та характеристика системи та процесу сертифікації продукції в Україні.
42. Характеристика організації внутрішньовиробничого технічного контролю, як елемента системи управління якістю на підприємстві.
43. Визначення та характеристика основних категорій (понять) системи та управління якістю продукції (система, управління, “петля”, фактори якості продукції).
44. Основи теорії та термінології інвестицій: інвестиції, інвестор, інвестиційна діяльність, суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності.
45. Джерела інвестиційного капіталу та способи оцінки альтернативних (зовнішніх) джерел фінансування.
46. Абсолютна (загальна) та порівняльна (відносна) ефективність капіталовкладень: визначення, характеристика та методичне відображення.
47. Основний економічний зміст бухгалтерського та економічного (фінансового) підходів до оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій) та їх методичне відображення.
48. Типізація виробничої потужності за вхідними/вихідними параметрами, економічний та часовий аспект її визначення.
49. Різновиди потужностей та їх характеристика.
50. Фактори, що впливають на формування (величину) виробничої потужності та ефективність її використання.
51. Суть, завдання та принципи планування діяльності підприємства.
52. Система планів підприємства: визначення її основних складових та їх стисла характеристика.
53. Характеристика системи показників та методів, що застосовується в процесі планування.
54. Стратегії корпоративних структур (портфельна, ділова, функціональна), їх визначення та характеристика.

55. Різновиди стратегій, їх зміст та характеристика.
56. Планування виробничої програми в натуральному та вартісному вимірі та його методичне відображення.
57. Визначення собівартості продукції, як економічної категорії та класифікація витрат, що до неї включаються.
58. Калькуляція, як метод встановлення собівартості одиниці продукції: об'єкт калькулювання, калькуляційна одиниця,
59. Кошторис виробництва та його місце в системі обліку витрат на виробництво.
60. Собівартість товарної, валової, реалізованої продукції, їх визначення (характеристика) та методичне забезпечення.
61. Прибуток, як економічна категорія. Різновиди прибутку, їх економічний зміст та стисла характеристика.
62. Рентабельність, як відносний (якісний) узагальнюючий показник ефективності господарської діяльності підприємства.
63. Поняття про ціни та ціноутворення. Функції цін.
64. Ринкова ціна попиту/пропозиції та фактори, що їх зумовлюють. Рівноважна ціна.
65. Різновиди цін, що використовуються у практиці обліку, аналізу, плануванні та їх характеристика.
66. Різновиди цін залежно від обліку в них транспортних витрат та їх характеристика.
67. Різновиди цін за ступенем обліку в них витрат та прибутку та їх характеристика.
68. Методи ціноутворення та їх характеристика.
69. Формування та характеристика роздрібною ціни.
70. Типи організаційних структур та їх стисла характеристика.
71. Різновиди рентабельності.
72. Склад та характеристика калькуляційних статей.
73. Вимір виробничої потужності та вибір одиниці виміру.
74. Визначення та характеристика системи та процесу стандартизації продукції в Україні.
75. Функції оплати праці.
76. Класифікація інвестицій.
77. Оцінка персоналу – важливий елемент системи управління трудовим колективом.
78. Класифікація методів планування.
79. Виробничий процес та його протікання у часі.
80. Типи виробництва та їх техніко-економічна характеристика.
81. Методи організації виробництва.
82. Класифікація витрат у собівартості продукції.
83. Види цін та фактори, що впливають на їх рівень.
84. Економічна сутність санації підприємств.
85. Реструктуризація підприємств.
86. Суть прибутку і доходу та джерела їх формування.

- 87. Суть і функції процесу управління.
- 88. Вплив зовнішнього оточення на діяльність підприємств.
- 89. Нормування і використання оборотних фондів підприємства.
- 90. Види та джерела формування фінансових ресурсів підприємства.

Список рекомендованої літератури з „Економіка підприємства ”

1. Аветісян В.К., Бантковський В.А., Луценко А.П., Польотов В.А., Рижков В. Г. Економіка ремонтного підприємства: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Віктор Казарович Аветісян (ред.). – Х.: ХНТУСГ, 2005. – 390 с.
2. Ареф'єва О.В., Сахаєв В.Г., Ареф'єв О.В., Махсма М.Б., Попрозман О.І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Європейський ун-т. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2005. – 238 с.
3. Афанасьєв М.В., Плоха О.Б. Економіка підприємства: Навч.-метод. посіб. / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ВД "Інжек", 2007. – 320 с.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. – Вид. 2-е, доп., перероб. – К.: Атіка, 2007. – 528 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
6. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2. вид., доп. – К.: А.С.К., 2005. – 400 с.
7. Бондар Н.М., Воротін В.Є., Гаєвський О.А. Економіка підприємства: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом / А.В. Калина (ред.). – К.: МАУП, 2006.
8. Гаєвська Л.М., Фурманюк О.Л., Паєнтко Т.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. ВНЗ. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Ірпінь: Національна академія ДПІС України, 2006. – 117 с.
9. Дадій О.І. Економіка підприємства: Навч. посіб. – Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2004. – 224 с.
10. Економіка підприємства: Зб. практичних завдань / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / Сергій Володимирович Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 72 с.
11. Економіка підприємства: Метод. матеріали до складання поточного іспиту / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2006. – 72 с.
12. Економіка підприємства: Навч. посібник / Ред. А.В. Калина. – К.: МАУП, 2006. – 351 с.

13. Економіка підприємства: Опорний конспект лекцій для модульно-рейтингової системи навчання "Крок за кроком" / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 37 с.
14. Економіка підприємства: Опорний конспект лекцій для модульно-рейтингової системи навчання "Крок за кроком" / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 72 с.
15. Економіка підприємства: Підручник / Ред. А.В. Шегда. – К.: Знання, 2006. – 614 с.
16. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих навч. закл., які навч. за освітньо-проф. програмою бакалавра з напрямку "Економіка і підприємництво" / Л.Г. Мельник (ред.). – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 656 с.
17. Жнякін Б.О., Краснова В.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Донецьк: Альфа-прес, 2005. – 160 с.
18. Жук А. В. Економіка підприємства: Конспект лекцій / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин: НДУ, 2006. – 124с.
19. Кондратюк О.І., Пилипенко О.О. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник / Європейський ун-т. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2006. – 287 с.
20. Ломоносов А.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищих навч. закл. – Миколаїв: НУК, 2004. – 327 с.
21. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2. вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 580 с.
22. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Знання, 2004. – 580 с.
23. Махній Т. М. Економіка підприємства. Економіка, організація та планування виробництва. Економічний аналіз: Практичні завдання. – Чернівці: Технодрук, 2005. – 60 с.
24. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих учбових закладів. – О.: Маяк, 2005. – 724 с.
25. Плоха О.Б. Економіка підприємства: Конспект лекцій у схемах / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ХНЕУ, 2006. – 164 с.
26. Покропивний С.Ф., Швиданенко Г.О., Федонін О.С., Колот В. М., Павленко І. А. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і ситуацій: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т / А.П. Наливайко (голова редкол.). – 2. вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 323 с.
27. Солодовник Л.М., Пономаренко П.І. Економіка виробничого підприємства: Навч. посіб. / Національний гірничий ун-т. – Д.: НГУ, 2004. – 270 с.

28. Чаюн І.О., Богославець Г.М., Довгаль Н.С., Стасюк Л.Л., Бондар І.Ю. Економіка підприємства: Підручник / Київський національний торговельно- економічний ун-т / Н.М. Ушакова (заг.ред.). – К.: КНТЕУ, 2005. – 569 с.
29. Шваб Л.І. Економіка підприємства (для самостійної роботи): Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 424 с.
30. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
31. Шегда А.В., Литвиненко Т.М., Нахаба М.П., Баюра Д. О., Голованенко М. В. Економіка підприємства: Навч. посібник / Анатолій Васильович Шегда (ред.). – К.: Знання, 2005. – 432 с.
32. Шегда А.В., Нахаба М.П., Баюра Д.О., Голованенко М.В., Горянський В.Ф. Економіка підприємства: Підручник / Анатолій Васильович Шегда (ред.). – К.: Знання, 2006. – 615 с.
33. Шелегеда Б.Г., Касьянова Н.В., Берсуцький А.Я., Савченко І. В., Савченко М. В. Економіка підприємства: Навч. посібник / Донецький ун-т економіки та права. – Донецьк : ДонУЕП, 2006. – 394 с.

Список рекомендованої літератури з „Організації виробництва”

Законодавчі та нормативно-правові документи

1. Господарський кодекс України – введений в дію 01.01.2004 р. К.: Парламентське видавництво, 2004. (Бібліотека офіційних видань).
2. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р.
3. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р.
4. Закон України «Про стандартизацію» // Уряд. кур'єр. – 2001. 20 червня. – Дод. – С.12-16.
5. Закон України «Про підтвердження відповідності» // Уряд. кур'єр. – 2001. 20 серпня. – Дод. – С.6-9.
6. Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення. Декрет Кабінету Міністрів України // Уряд. кур'єр.

Основні джерела

7. Багрова І.В. Нормування праці: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. -212с.
8. Белінський П.І. Менеджмент виробництва та операцій: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624с.
9. Васильков В.Г. Організація виробництва: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. -524с.
- 10.Гриньова В.М., Салун М.М. Організація виробництва: Підручник. –К.: Знання, 2009. – 582с.
11. Єгупов Ю.А. Організація виробництва на промисловому підприємстві. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури,2006. -488с.
12. Курочкин А.С. Организация производства: Учеб.пособие. –К.: МАУП,2001. -216с.
13. Організація виробництва : Навч. посіб./ Васильков В.Г. – К.:КНЕУ,2003. – 524с.
14. Організація виробництва :Навч. посіб./В.О.Онищенко,О.В.Редкін, А.С.Старовірець, В.Я.Чевганова. – К.: Лібра,2003. -336с.
15. Організація виробництва: Навч.посіб./Никифорок В.А., Комарницька В.Г. – Чернівці: Рута,1998. -168с.
16. Петрович Й.М., Захарчин Г.М.Підручник. Львів: «Магнолія плюс», 2005. -400с.
17. Плоткин Я.Д., Пащенко І.Н. Виробничий менеджмент: Навч. посіб. –Львів: Державний університет «Львівська політехніка», 1999.- 258с.
18. Тянь Р.Б., Багрова І.В. Організація виробництва. Навчальний посібник.- Київ:Центр навчальної літератури, 2005. – 248с.

19. Фатхутдинов Р.А. Организация производства. Учеб. Для вузов. – М.: Инфра – М, 2000. – 672с.

Додаткові джерела

20. Адаєв Ю.Е. Обеспечение ритмичности машиностроительного производства: организационно- экономические аспекты. – Пенза: Изд-во Пенз. гос. ун- та, 1996. – 152с.
21. Амиров Ю.Д. Наукowo – технiчна пoдгoтoвка пpoизвoдства. М.:Экoнoмiкa, 1989. – 230с.
22. Базилевич Л.А. Автоматизация организационного проектирования. – Л.: Машиностроение, 1989.
23. Васильев В.Л. Организация производства в условиях рынка. – М.: Машиностроение, 1993.
24. Генкин Б.М. Экономика и социология труда: Учеб. Для вузов. – М.: НОРМА- ИНФРА- М, 1999.
25. Завіновська Г.Т. Екoнoмiкa пpaці: Навч. пoсіб. – К.: КНЕУ, 2003-200с.
26. Екoнoмiкa пiдпpиeмствa: Пiдручник / За заг. Ред. С.Ф.Покpовиvнoгo. – 2-ге вид., пepеpоб. Та доп. – К.: КНЕУ, 2000.-528с.
27. Каліна А.В. Екoнoмiкa пpaці: Навч. пoсіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2004. – 272с.: іл. – Бiблiогp.: с. 262 – 265.
28. Кoжeкин Г.Я., Синицa А.М. Организация виробництва: Учеб.пoсoбие. – Минск: Экопepспективa, 1998. -334с.
29. Кoзловський В.О., Билoкoнний П. Oснoви oргaнизaции виробничoгo пpoцeсу: Учеб.пoсoбие. –К.: УМКВO, 1991. 172с.
30. Кoтeл К. Организация пpoизвoдства на пpедпpиятии. – М.: Экoнoмiкa, 1984.
31. Нoвицкiй Н.И. Организация пpoизвoдства на пpедпpиятиях: Учеб.- мeтoд.пoсoбие.- М.: Финaнсы и статистикa, 2003. 392с.
32. Организация, планирование и управление деятельностью промишленoгo пpедпpиятия/А.В.Антoнeц, Н.А.Белoв, С.М.Бухaлo и др.; Пoд ред. С.М.Бухaлo. – 2-е изд., пepеpаб. и доп. – К.: Вищa шкoлa. – 1989.- 472с.
33. Организация, планирование и управление промишлeним пpедпpиятием / Пoд ред. И.М.Разумoвa, Л.А.Глaгoлeвoй, М.И.Ипaтoвoй. М.: Мaшинoстрoение, 1982. 544с.
34. Oрлoв О.О. Плaнувaння дiяльнoстi пiдпpиeмствa: Пiдручник. К.: Скарби. 2002. -336с.
35. Oснoвы oргaнизaции пpoизвoдства: Учебник / пoд ред. Н.А.Чeчинa. – Сaмaрa: Изд- вo СГЭА, 1999.

36. Основы современной организации производства: Учебник / Антонов А.Н., Морозова Л.С. –Изд. ДИС, 2004.- 428с.
37. Пасічник В.Г. , Акіліна О.В.Організація виробництва. Навчально – методичний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури,2005.- 248с.
38. Рофе А.И.Научная организация труда: Учеб. Пособие. – М.: МИК, 1998. – 320с.
39. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-є вид. – К.: Каравела. 2006. 584с.
40. Экономика предприятия: Учеб. Для вузов / под ред. В.Я. Горфинкеля, В.А. Швандара. – 2-е изд. – М.: Банки и биржи: ЮНИТИ, 1998.